

# Boom's Blues

Dick van Herrikhuizen

**Boom's Blues: Muziek, journalistiek en vriendschap in oorlogstijd.** Auteur: Wim Verbei. Uitgeverij: In de Knipscheer, Haarlem, 2011. Gebonden, formaat 22,5 x 22,5 cm, 283 p., incl. illustraties, indexen, bibliografie en een songindex/discografie. Bevat cd met 24 opnamen uit de verzameling van Frans Boom plus een geluidsfragment van Boom. ISBN 978-90-6265-667-7. Prijs € 34,50.



• Dit mooi uitgegeven boek bereikt uw recensent aan de late kant. Inmiddels is hierover in Nederlandse muziektijdschriften al deskundig en boeiend geschreven <sup>1, 2, 3</sup>). Voor de lezers die niet bekend zijn met deze artikelen een beknopte beschouwing over deze bijzondere publikatie: twee boeken in een band!

Begin jaren zeventig van de vorige eeuw publiceert het Londense *November Books* onder redactie van Paul Oliver, auteur van een aantal baanbrekende bluesboeken, een serie van twaalf monografieën in de *Studio Vista Blues Paperback Series*. Op de achterkant van het negende deel, David Evans' biografie van Tommy Johnson, wordt voor het eerst *Laughing To Keep From Crying* van Frank (sic) Boom aangekondigd, maar het zou nooit verschijnen <sup>4</sup>). Naar aanleiding van een

artikelenreeks over nooit gepubliceerde boeken <sup>5</sup>) en wakker geschud door Jan J. Mulder weet Wim Verbei in 1996 een aantal versies van J. Frank G. Booms manuscript: **De Blues – Satirische Liederen van de Noord-Amerikaanse Neger** (Amsterdam 1943/'45) op te duiken. Geboeid door het onderwerp begint hij een zoektocht naar gegevens over Frans Boom; zo weet hij op documenten uit het familiearchief en de correspondentie van Boom met Will G. Gilbert de hand te leggen <sup>6</sup>). Nu, jaren later, is hier het resultaat: een boeiend geschreven biografie onder de in de aanhef vermelde titel, plus een zo goed mogelijke reconstructie van het hierboven genoemde manuscript.

## De biografie

Frans Boom (9 augustus 1920) raakt op de middelbare school geboeid door de jazzmuziek, maar enkele jaren later gaat zijn interesse vooral uit naar de blues, waarvan hij zoveel mogelijk platen probeert te bemachtigen. In het toenmalige wereldje van jazz-en dansmuziek, waarvan Wim Verbei in het eerste hoofdstuk een mooi profiel schetst, is dat een uitzonderlijke hobby. De inmiddels kunstgeschiedenis studerende Frans probeert gefascineerd de teksten te doorgronden.



Frans Boom  
2 februari 1940

Voor de muzikale aspecten – Frans is niet muzikaal onderlegd – zoekt hij contact met de acht jaar oudere Will G. Gilbert (pseudoniem van W.H.A. van Steensel van der Aa), redacteur van *De Jazzwereld* en met Mr. C.

Poustopochkine de auteur van *Jazzmuziek* (1939), het eerste serieuze Nederlandstalige boek over dit onderwerp. De zich musicoloog noemende Gilbert, van huis uit orkestleider, wordt tijdens de oorlog in jazzkringen een gehate man vanwege zijn samenwerking met de bezetter. Hij schrijft in 1941 het *Jazzverbod*, waarin tot in detail alle negroïde elementen staan opgesomd die niet meer ten gehore mogen worden gebracht <sup>7)</sup>. Na de oorlog wordt hij hiervoor door een zuiveringscommissie voor een jaar van persactiviteiten uitgesloten. Verbei schetst in zijn boek echter een grijzer beeld van Gilbert dan dat van de gedreven collaborateur, meer dat van een gedweë meeloper.

De correspondentie tussen Boom en Gilbert laat geen twijfel over bestaan over een aanvankelijk hechte vriendschap. Uitvoerig worden opvattingen en theorieën over wezen, structuur en achtergronden van de blues uitgewisseld, van de zijde van Gilbert vaak in hoogdravende taal. Al gauw wordt het plan opgevat samen een boek uit te geven. De briefwisseling verhaalt ook over persoonlijke aspecten van hun vriendschap zoals Gilberts problemen rond het onderhouden van zijn gezin. Ondanks de financiële steun gedurende de oorlogsjaren van de niet onbemiddelde familie Boom schrijft Gilbert, vanwege het ontbreken van inkomsten uit zijn schrijverij over de bezetter niet welgezinde muziek, het gewraakte stuk.

Frans Boom moet in 1943 onderduiken en stort zich met overgave op de teksten van zijn bluesplaten. Gilberts inbreng over de muzikale aspecten helpt hem bij het schrijven van het manuscript. Was de vriendschap tussen Boom en Gilbert in de oorlogsjaren al meer verzakelijkt, daarna bekoelt hij langzaam maar zeker volledig. De oorzaken zijn Gilberts roofofbouw van Frans' werk in de tweede herziene editie van *Jazzmuziek* in 1947, en de meningsverschillen over de publicatie van het boek dat er nooit kwam.

Frans Boom promoveert in 1949 in de kunstgeschiedenis en gaat in de diplomatieke dienst. Op 31 juli 1953 overlijdt hij in Indonesië aan de gevolgen van polio. Will G. Gilbert overlijdt in 1967, helaas voor Wim Verbei te vroeg voor een interview.

## Het manuscript

**De Blues – etc.** is een voor de jaren veertig opmerkelijke, ja verbazingwekkende beschouwing over een muzieksoort die in de Verenigde Staten en daarbuiten nauwelijks aandacht krijgt, en dat blijft zo in het volgende decennium. Wanneer het boek toentertijd was verschenen, zou het zonder meer als baanbrekend zijn gekwalificeerd. Frans Boom schetst in het eerste hoofdstuk ontstaan, geschiedenis en karakter van de blues. Uitvoerig gaat hij in op de verschillende versvormen, dus niet alleen *aab*, en probeert daarin zelfs een historische ontwikkeling te onderkennen. Hierin bespeurt men ook de van Will G. Gilbert opgedane kennis, die echter in het hele manuscript om begrijpelijke redenen met geen woord wordt genoemd. In het volgende hoofdstuk analyseert Boom deze teksttypen nader, waarbij de nadruk ligt op 'de echte volksblues', de muziek die nu als *country blues* bekend staat. De basis daarvoor zijn de platen of teksten van de 370 songs in zijn collectie. Zijn exegese, met begrippen als 'spanning en ontlasting', 'primitieve, decadente en excitatieve typen' doet nu academisch en gekunsteld aan, maar vóór Frans Boom heeft niemand zo indringend over deze materie nagedacht.

Het derde hoofdstuk: 'Traditie in de bluesteksten' is ook nu nog steeds zeer lezenswaard. Lang voordat Paul Oliver eind jaren vijftig zijn *Blues Fell This Morning* <sup>8)</sup> publiceert, gaat Frans Boom op zoek naar veelvoorkomende coupletten ('wandering stanzas'), hele en zelfs halve beginregels zoals *I Woke up this morning*. Ook behandelt hij verschillende thema's in de blues, waarbij hij door gebrek aan kennis van het *slang* van de zwarte bevolking soms tot merkwaardige conclusies komt, vooral als het gaat om seksuele metaforen. Het is gemakkelijk praten met de kennis van nu, Boom had geen *Barrelhouse Words* <sup>9)</sup> in de kast staan. Het laatste korte hoofdstuk gaat over satire en zelfsatire: een deel daarvan is ook te beluisteren op de cd, dat als laatste nummer een geluidsfragment bevat van het praatje dat Frans Boom in december 1947 voor de AVRO-

Vervolg ->



radio hield.

Wim Verbei heeft twee aanhangsels toegevoegd. Een bibliografie van de boeken en tijdschriften die Boom heeft geciteerd plus een aanvulling van de werken die hij kende, en een songindex annex discografie van de platen of teksten die Frans Boom bezat. Verbei heeft daaruit een mooie cd samengesteld, die in prima geluidskwaliteit een goede indruk geeft van de bronnen van de auteur van dit bijzondere manuscript.

### Tot slot

Wim Verbei heeft met deze publicatie een prestatie van formaat geleverd. Niet alleen vanwege zijn vasthoudendheid dit historische manuscript gepubliceerd te krijgen, maar ook voor zijn gedegen, boeiend geschreven biografie van Frans Boom. Dit boek verdient wereldwijd aandacht en een Engelse vertaling is meer dan gewenst. Alweer een prachtige productie van eigen bodem over blues: waarin een klein land groot kan zijn!

### Noten

1. Wisse, Rien. *De oerkrak van de Nederlandse bluesjournalistiek*. Block 157, p. 20-22, lente 2012.
2. Heerma van Voss, Arend Jan. *Het grauwe verleden van Will G. Gilbert*. Jazzbulletin 82, p. 40-45. maart 2012.
3. Lammen, Lex. *The Jazz Connection: Boom's Blues – Een persoonlijke noot*. Jazzflits, 9<sup>de</sup> jaargang nr. 169, 19 december 2011. [www.jazzflits.nl](http://www.jazzflits.nl).
4. De tekst op de achterflap luidt als volgt: "This study, written by a Dutchman in the mid-1940s, discovers a strain of satire and self-satire in the blues, and suggests new theories about their structure, composition and meaning."

5. Russell, Tony. *Famous Desk-drawer manuscripts part 5: Laughing To Keep From Crying* by Frank Boom. Juke Blues 25, spring 1992.

6. Wisse, Rien. *Wim Verbei: 'Op blues moet je kunnen dansen'*. Block 157, p. 22-23, lente 2012. De correspondentie met Gilbert bleek in het bezit van onze voorzitter Ate van Delden. Verder mag de bijdrage van Theo Kool, vriend van Frans Boom en Doctor Jazz-abonnee van het eerste uur, aan het boek niet onvermeld blijven.

7. Wouters, Kees C.A.T.M.. *Ongewenschte Muziek: De Bestrijding van Jazz en Moderne Amusementsmuziek in Duitsland en Nederland 1920-1945*. Den Haag, Sdu Uitgevers, 1999.

8. Oliver, Paul. *Blues Fell This Morning: The Meaning Of The Blues*. London, Cassell, 1960. Ook verschenen onder de subtitel.

9. Calt, Stephen. *Barrelhouse Words: A Blues Dialect Dictionary*. Urbana and Chicago, University of Illinois, 2009.



Zaterdag 13 april 2013